

بررسی اثرات ضد میکروبی مشتقات جدیدی از پیپرازینیل کینولون‌ها با استخالف ۱ و ۳ و ۴ - تیادی آزول

دکتر محمدحسن مصطفی^۱، دکتر علیرضا فرومدی^۱، دکتر مجید رجایی^۲

خلاصه

کینولون‌ها داروهای ضد میکروبی وسیع الطیفی هستند که کاربرد زیادی داشته و مصرف آنها به طور چشمگیری در حال گسترش می‌باشد. مکانیسم اثراتین داروها از طریق مهار آنزیم DNA-زیراز می‌باشد. مهار این آنزیم و طیف اثر کینولون‌ها تا حدود زیادی وابسته به استخلاف کربن شماره ۷ کینولون‌ها می‌باشد. موقعیت کربن شماره ۷، یکی از موقعیت‌هایی است که می‌توان استخلاف‌های حجمی را در آن قرار داد. از سوی دیگر، مشتقات بنزیل‌تیو و بنزیل سولفونیل ۱ و ۳ و ۴ - تیادی آزول دارای اثر ضد میکروبی می‌باشند. بر این اساس، اثرات ضد میکروبی تعدادی از مشتقات جدید کینولون‌ها که دارای استخلاف حجمی بنزیل‌تیو و بنزیل سولفونیل ۱ و ۳ و ۴ - تیادی آزول در موقعیت ۷ کینولون‌ها بودند، بر علیه باکتری‌های گرم مثبت و گرم منفی استاندارد به روش رفیق سازی در محیط جامد مورد آزمایی قرار گرفتند. از سپروفلوکسائین به عنوان شاهد مثبت استفاده گردید و نتایج به صورت حداقل غلظت مهار کننده رشد (MIC) بر حسب میکروگرم بر میلی لیتر گزارش گردید. نتایج نشان می‌دهد که به طور کلی ترکیبات مورد آزمایش دارای اثرات ضد میکروبی بسیار قوی‌تری از سپروفلوکسائین بر باکتری‌های گرم مثبت مورد آزمایش (استافیلوکوکوس آرئوس، استافیلوکوکوس اپیدرمیدیس و باسیلوس ساپتیلیس) بوده ولی اثر آنها بر باکتری‌های گرم منفی آزمایش شده (اشرشیا کولی، اتروباکتر آرزوژن و کلبیلا پنومونیه) به مراتب کمتر از کینولون شاهد می‌باشد، به طوری که در برخی موارد اثرات انتخابی بر باکتری‌های گرم مثبت بوجود آمده است. ضمناً به نظر می‌رسد که مشتقات بنزیل‌تیو ۱ و ۳ و ۴ - تیادی آزول متصل شده به پیپرازین در موقعیت ۷ کینولون‌ها دارای اثرات ضد میکروبی قوی‌تری نسبت به مشتقات بنزیل سولفونیل ۱ و ۳ و ۴ - تیادی آزول بوده و تعییر استخلاف حلقه فتیل نیز تأثیر زیادی در اثرات ضد میکروبی این مشتقات ندارد.

واژه‌های کلیدی: کینولون‌ها، اثرات ضد میکروبی، ۱ و ۳ و ۴ - تیادی آزول

۱- استاد بار دانشکده داروسازی، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی - درمانی کرمان. ۲- دکتر داروساز

مقدمه

ترکیبات شیمیایی برای درمان بیماری‌ها از قرن هیجدهم به بعد مورد استفاده قرار گرفته‌اند. ارلیش پایه‌گذار دانش شیمی درمانی، اصول سمیت انتخابی را به این معنی عنوان نمود که یک داروی ضد میکروبی باستی حداقل عوارض و سمیت را برای میزبان داشته باشد. از آنجاکه ابتلاء به بیماری‌های عفونی در جهان و به خصوص در کشورهای در حال توسعه یکی از مسائل و مشکلات دنیای پزشکی است و مقاومت نسبت به عوامل ضد میکروبی مرتبأ رو به افزایش است، باستی ضمن رعایت اصول صحیح مصرف در بی کشف و سنتز داروهای جدید با حداقل عوارض جانبی بود. کینولون‌ها یکی از این دسته داروها هستند که مشمول این سیر تکاملی شده‌اند. این دسته دارویی جزو آنالوگ‌های اسید نالیدیکسیک هستند که در دهه ۱۹۶۰ مورد توجه قرار گرفته‌اند. کشف اسید نالیدیکسیک توسط لیستر و همکارانش طی سنتز کلروکین صورت گرفت. لذا محصول جانبی تحقیق در مورد داروهای ضد مالاریا به شمار می‌آید (۱۰).

اسید نالیدیکسیک بر روی بسیاری از باکتری‌های گرم منفی مؤثر است. این دارو در درمان عفونت‌های مجاری ادراری مورد استفاده قرار می‌گیرد (۱۱). داروهای قدیمی این گروه به علت کاربرد درمانی محدود و توسعه سریع مقاومت باکتریایی از اهمیت کمی برخوردار می‌باشند (۱۱). تغییر در ساختمان اسید نالیدیکسیک منجر به کشف عوامل ضد میکروبی با عنوان فلوروکینولون‌ها گردید که با گذشت زمان جایگاه ویژه‌ای در شیمی درمانی مدرن علیه باکتری‌ها کسب کرده‌اند (۱۱). کینولون‌ها اثر باکتریسیدی خود را به وسیله مهار آنزیم - DNA ژیاز باکتری اعمال می‌کنند. تحقیقات قبلی مبنی این نکه است که این عمل و همچنین نفوذ آنها به داخل سلول به میزان زیادی به طبیعت استخلاف در C7 بستگی دارد. به علاوه، تنها موقعیت از ملکول که می‌تواند استخلاف حییم را تحمل نماید، موقعیت ۷ می‌باشد (۱۱). اضافه شدن پیپرازین در موقعیت ۷ و فلورور در موقعیت ۶ منجر به ایجاد عوامل ضد میکروبی شد که فلوروکینولون‌ها (نسل دوم) نام گرفتند و شامل نورفلوکساسین، سیپروفلوکساسین، افلوکساسین و غیره می‌باشند که در مقایسه با ترکیبات نسل اول از جهات طیف اثر، فعالیت ضد میکروبی و خواص فارماکوکنیتیک مناسب‌تر می‌باشند (۳).

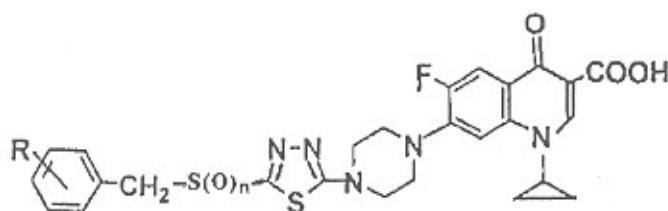
جدیدترین گروه کینولون‌ها (نسل سوم) شامل ترکیباتی هستند که در ساختمان آنها چند اتم فلورور وجود دارد، مانند لومنفلوکساسین، فلروکساسین، تمافلوکساسین. اغلب این ترکیبات یا هنوز در مرحله توسعه بالینی قرار دارند یا اخیراً تنها در چند

مواد و روش کار

ترکیبات مورد آزمایش در این تحقیق مشتقات جدیدی از N-پیپرازینیل کینولون‌ها با استخلاف ۱ او ۳ و ۴ - تیادی آزول ۲ - ایل (پیپرازینیل کینولون‌ها که در آزمایشگاه شیمی دارویی مرکز تحقیقات دانشگاه علوم پزشکی کرمان سنتز شدند، مورد آزمایش قرار گرفتند (۱).

یخچال نگهداری شدند. میکروب‌های مورد استفاده از مرکز کلکسیون فارج‌ها و باکتری‌های صنعتی و عفونی ایران وابسته به سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران تهیه گردید که در جدول ۲ آمده است. این میکروب‌ها روی محیط کشت ذخیره (SCDA) به طور جداگانه کشت داده شدند چند کولونی از کشت تازه باکتری مورد نظر به وسیله لوپ به محیط کشت SCDB منتقل شد و سپس به مدت ۲۴ ساعت در گرماخانه ۳۰-۳۵ درجه سانتی گراد قرار گرفت. برای تهیه اینوکولوم (inoculum) استاندارد، محیط کشت میکروبی (SCDB) تاریخی به کدورت ۰/۵ مک فارلندر رقیق شد. سپس به نسبت ۱:۲۰۰ به وسیله سرم فیزیولوژی رقیق شد. تعداد میکروارگانیسم‌ها حدود 5×10^6 cfu بود. سپس سریعاً با استفاده از میکرопیپت ۲ میکرولیتر اینوکولوم تهیه شده به سطح محیط کشت‌های جامد حاوی ترکیبات سنتز شده و شاهدهای مثبت و منفی منتقل گردید. پلیت‌ها در گرماخانه ۳۰-۳۵ درجه سانتی گراد به مدت ۱۶-۲۰ ساعت قرار گرفتند. بعد از طی این مدت هر یک از پلیت‌ها از لحظه رشد یا عدم رشد میکروارگانیسم‌های مورد نظر بررسی شدند. کمترین غلظتی از ماده ضد میکروبی که مانع رشد میکروارگانیسم‌ها در محیط کشت شده بود، به عنوان کمترین غلظت ممانعت کننده از رشد (MIC) شد. در نظر گرفته شد. آزمایشات انجام شده ۳ بار تکرار شدند.

فعال کردن میکروب‌ها و نگهداری آنها و محیط SCDB جهت فعال کردن سوش‌های میکروبی قبل از انجام آزمایش استفاده شد. محیط کشت مولر هیبتون آگار جهت سنجش اثرات ضد میکروبی مورد آزمایش استفاده شد. کلیه لوازم شیشه‌ای با استفاده از آون و محیط‌های کشت، سرم فیزیولوژی و سریچ‌های لاستیکی در اتوکلاو استریل شدند. تمام مراحل آزمایش زیر لامینا ایرفلو جهت رعایت شرایط استریلیتی انجام شد. برای تهیه رقت‌های مختلف ترکیبات سنتز شده از دی متیل سولفولکساید (DMSO) به عنوان حلal و از آب مقطر برای بدست آوردن رقت‌های نهایی استفاده شد. همچنین از DMSO و آب مقطر با رقت مشابه به عنوان شاهد مثبت و از نمونه‌های حاوی سپیرولکسائین به عنوان شاهد مثبت استفاده گردید. بدین صورت که ۱۲/۸ میلی گرم از هر یک از نمونه‌های مورد آزمایش به طور جداگانه در بالون ژوژه ۱۰ میلی لیتری ریخته و با DMSO به حجم رسانده شد. بر این اساس، یک محلول ذخیره با غلظت ۱۲۸۰ میکروگرم در میلی لیتر به دست آمد. سپس با رقیق‌سازی متوالی رقت‌های بعدی تهیه گردیدند. سپس رقت‌های تهیه شده از ترکیبات سنتز شده و همچنین شاهدهای مثبت و منفی به طور جداگانه با محیط کشت مذاب مولر هیبتون آگار مخلوط شده و در پلیت یکبار مصرف ریخته شدند. پلیت‌ها پس از سرد شدن در

شکل ۱: فرمول شیمیابی ترکیبات مورد آزمایش

جدول ۱: فرمول شیمیابی و مشخصات فیزیکی ترکیبات مورد آزمایش

مشخصات فیزیکی شماره ترکیب	R	n	فرمول بسته مولکولی	وزن مولکولی	نقطه ذوب
۱	4-NO ₂	۰	C ₂₆ H ₂₃ FN ₆ O ₅ S ₂	۵۸۲	۱۲۲-۱۲۳
۲	2-NO ₂	۰	C ₂₆ H ₂₃ FN ₆ O ₅ S ₂	۵۸۲	۱۸۹-۱۹۰
۳	2-Cl-6-F	۰	C ₂₆ H ₂₂ ClF ₂ N ₅ O ₃ S ₂	۵۸۹/۵	۱۵۳-۱۵۴
۴	2,4-di-Cl	۰	C ₂₆ H ₂₂ Cl ₂ N ₅ O ₃ S ₂	۶۰۶	۳۱۰-۳۱۱
۵	2,5-diMe	۰	C ₂₈ H ₂₈ FN ₅ O ₃ S ₂	۵۶۵	۱۳۰-۱۳۱
۶	H	۲	C ₂₆ H ₂₄ FN ₅ O ₅ S ₂	۵۶۹	۳۰۵-۳۰۶
۷	4-NO ₂	۲	C ₂₆ H ₂₃ FN ₆ O ₇ S ₂	۶۱۴	۲۸۰-۲۸۱

جدول ۲: حداقل غلظت مهارکننده رشد (MIC- $\mu\text{g/ml}$) ترکیبات سنتز شده در مقایسه با کینولون اصلی

شماره ترکیب \ میکروب	B.s	St.a	St.ep	E.a	E.coli	K.p
۱	۰/۰۰۲	۰/۰۰۱	۰/۰۰۲	۴	۳۲	۸
۲	۰/۰۰۱	۰/۰۶	۰/۰۰۲	۲	۲	۸
۳	۰/۰۰۸	۰/۰۲	۰/۰۰۱	۸	۶۴	۳۲
۴	۰/۰۳	۱۵	۰/۰۰۴	۴	۶۴	۱۶
۵	۰/۰۱۵	۰/۰۱۵	۰/۰۰۱	۲	۴	۲
۶	۰/۰۰۸	۱	۰/۰۶	۲	۲	۸
۷	۰/۰۰۴	۰/۵	۰/۰۳	۳۲	>۶۴	۳۲
سپروفلوکسائین	۰/۱۳	۰/۵	۰/۵	۰/۰۶	۰/۰۳	۰/۰۶

PTCC NO

۱۰۲۳	B.s	باصلوس ساپلیس
۱۱۱۲	St.a	استانیلوکوکوس آرنوس
۱۱۱۴	St.ep	استانیلوکوکوس ایدردیس
۱۲۲۱	E.a	آنرباکتر آزوژن
۱۲۲۰	E.coli	اسرطبکولی
۱۰۵۲	K.p	کلیسلا پرمورب

این داروها با آنزیم توبوایزومراز II - ژیراز باکتری می باشد و قدرت ضد میکروبی و طیف فعالیت این ترکیبات به میزان قابل توجهی به این ناحیه و استخلاف موجود در آن بستگی دارد و این ناحیه تنها موقعیتی از مولکول است که می تواند استخلاف حجمی داشته باشد. این استخلاف باعث افزایش حلالیت دارو در چربی گشته و در برخی خواص فیزیکوشیمیایی و فارماکوکیتیکی، اثرات مطلوبی را ایجاد می نماید (۴,۷). به دلیل پیدایش مقاومت های دارویی تحقیقات زیادی جهت سنتز کینولون های جدید با اثرات قوی و عوارض جانبی کمتر صورت گرفته است. طی این تحقیقات، مشتقات جدیدی از N-پیپرازینیل کینولون ها سنتز شده و اثرات ضد میکروبی آنها بررسی گردیده اند (۵,۶). با توجه به اثرات بیولوژیک مشاهده شده در مشتقات ۱ و ۳ و ۴ - تیادی آزول که دارای ریشه مرکاپتو یا سولفونیل در ساختمان خود می باشند، اقدام به تلفیق ساختمان تیادی آزول با کینولون ها گردید و یکسری از مشتقات سپروفلوکسائین که دارای حلقه ۱ و ۳ و ۴ - تیادی آزول با استخلاف بنزیل مرکاپتو و بنزیل سولفونیل در ناحیه ۷ می باشد، با پیش بینی افزایش خاصیت ضد باکتریایی مورد ارزیابی اثرات ضد میکروبی قرار گرفتند. نتایج به دست آمده مبنی صحبت این پیش بینی است. البته، عواملی از قبیل pH محیط کشت، اجزای

نتایج

نتایج مربوط به حداقل غلظت ممانعت کننده ترکیبات نهایی سنتز شده بر روی میکروب های مورد اشاره در جدول ۲ آورده شده است. بر اساس این جدول، ترکیب شماره ۳ بیشترین اثر ممانعت کننده از رشد را روی میکروب های گرم مثبت داشت که در مقایسه با سپروفلوکسائین از قدرت به مراتب بالاتری برخوردار بود. به طور کلی ترکیبات سنتز شده اثرات ممانعت کننده های گرم مثبت داشته اند، ولی بر روی باکتری های گرم منفی فعالیت قابل توجهی نداشته اند.

بحث

فعالیت ضد میکروبی قوی و تأثیر قابل توجه در غلظت های پایین، طیف ضد میکروبی وسیع، سمیت ناچیز و پارامتر های فارماکوکیتیکی مطلوب از امتیازات مهم فلوروکینولون ها به شمار می رود (۷). ولی این بدین معنی نیست که تلاش در جهت کشف کینولون های جدید باستثنی متوقف شود، چرا که ترکیبات موجود هر چند اثر خوبی روی باکتری های گرم مثبت دارند، اما فعالیت ناچیزی بر روی فعالیت باکتری های گرم منفی دارند. نشان داده شده است که موقعیت شماره ۷ کینولون ها محل تداخل

چشمگیر فوق العاده بر روی باکتری‌های گرم مثبت شد (جدول ۱ و ۲). در مجموع، ترکیبات مورد آزمایش اثرات ممانتع کنندگی بسیار بیشتری نسبت به سپروفلوکساسین بر روی باکتری‌های گرم مثبت نشان دادند، ولی بر روی باکتری‌های گرم منفی فعالیت قابل توجهی نداشتند.

سپاسگزاری

از مرکز تحقیقات دانشگاه علوم پزشکی کرمان به خاطر حمایت‌های مالی این پژوهش در قالب طرح پژوهشی قدردانی می‌گردد.

محیط کشت، ثبات دارو در دمای انکوباتور، میزان باکتری تلقیح شده به محیط کشت و طول مدت انکوباسیون این نتایج را تحت تأثیر قرار می‌دهد. اکسید شدن گوگرد و تبدیل آن به گروه سولفونیل (SO₂) باعث کاهش شدید اثر ترکیب روی باکتری‌های گرم منفی و کاهش قابل ملاحظه اثر روی باکتری‌های گرم مثبت خواهد شد (جدول ۱ و ۲).

وجود استخلافاتی از قبیل ۲-کلرو، ۶-فلوئورو، ۴-دی-کلرو و ۲ و ۵-دی-متیل بر روی حلقه بنزن باعث افزایش اثر نسبی ترکیب به کینولون اصلی شد (جدول ۱ و ۲). وجود استخلاف نیترو (NO₂) بر روی حلقه بنزن باعث افزایش

Summary

Evaluation of Antibacterial Activity of New N-piperazinyl Quinolone Derivatives with 1,3,4- Thiadiazole Group

MH. Moshafi, PhD¹, AR. Foroumadi, PhD¹. and M. Rajaei, Pharm.D².

1. Assistant Professor of Pharmacy School, Kerman University of Medical Sciences and Health Services, Kerman, Iran,

2. Pharmacist

*Quinolones are broad-spectrum antibacterial agents. They have many clinical uses which are increasing. Quinolones exert antibacterial activity primarily by inhibiting bacterial DNA gyrase. The inhibition of DNA gyrase by the quinolones are greatly influenced by the nature of the C-7 substituent on the quinolones molecule. Substitution of bulky functional groups is also possible in C-7 position. Furthermore, benzylthio and benzylsulfonyl-1,3,4- thiadiazole derivatives have antibacterial activity. Accordingly, a series of N-piperazinyl at C-7 position of standard quinolones structure were evaluated for their antibacterial activity against gram positive and gram negative bacteria using serial dilution test in solid media. The minimum inhibitory concentration (MIC) for each derivative was recorded as microgram per milliliter and compared with ciprofloxacin as standard drug. The results showed that antibacterial activity of these compounds were higher than ciprofloxacin against tested gram positive bacteria (*S.aureus*, *S.epidermidis*, *B.subtilis*), though the potency against tested gram-negative bacteria (*E.coli*, *E.aeruginosa*, *K.pneumoniae*) was significantly less than that of quinolones as control drugs. In some cases there are selective activities against gram-positive bacteria. Meanwhile compounds that have benzylthio -1,3,4- thiadiazole attached to the piperazine group at C-7 position of the quinolone molecule had a stronger antibacterial activity as compared with that of benzylsulfonyl 1,3,4- thiadiazole. Furthermore, changing the substitution on the phenyl ring had no significant difference in the spectrum of antibacterial activity.*

Journal of Kerman University of Medical Sciences, 2002; 9(1): 32-37

Key Words: Quinolones, Antibacterial activity, 1,3,4- Thiadiazole

منابع

۱. فرمادی، علیرضا، مصطفی، محمد حسن و رجایی، مجید؛ ستر و بررسی اثرات ضد میکروبی مشتقان جدیدی از N-پیپرازینیل کینولون‌ها با استخلاف ۳۹۱ معاونت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی کرمان، پخش تحریری.
2. Andriole VT: Quinolones. In: Mandell GL, Douglas RG and Bennett JE (Eds). Principle and practice of infections disease. 3rd ed., New York, Churchill Livingstone, Inc., 1990; PP334-345.
 3. Cooper CS, Klock PL, Chu DT, Hardy DJ, Swanson RN and Plattner JJ. Preparation and *in vitro* and *in vivo* evaluation of quinolones with selective activity against gram-positive organisms. *J Med Chem* 1992; 35(8): 1392-8.
 4. Domagala JM, Hanna LD, Heifetz CL *et al.* New structure-activity relationships of the quinolone antibacterials using the target enzyme. The development and application of a DNA gyrase assay. *J Med Chem* 1986; 29(3): 394-404.
 5. Foroumadi A, Davood A, Mirzaei M, Emami S and Moshafi MH. Synthesis and Antibacterial activity of some novel N-substituted piperazinyl- quinolones. *Boll Chim Farm* 2001; 140(6): 411-416
 6. Foroumadi A, Emami S, Haghigat P and Mshafi MH. Synthesis and *In vitro* Antibacterial activity of new N-Substituted piperazinyl quinolones. *Pharm Pharmacol Commun* 1999; 5: 591-594
 7. Hooper DC. Mechanisms of action of antimicrobials : Focus on fluoroquinolones. *Clin Infect Dis* 2001; 32(suppl 1): S9-S15.
 8. Janknegt R and Hekster YA. Developments in quinolones. Bacteriology, Pharmacokinetics and initial clinical experience of several investigational guinolone derivatives. *Pharm Weekbl Sci* 1989; 11(2): 33-43.
 9. Kondo H, Sakamoto F, Kodera Y and Tsukamoto G. Studies on prodrugs. 5. Synthesis and antimicrobial activity of N-(Oxoalkyl) norfloxacin derivatives. *J Med Chem* 1986; 29(10): 2020-2024.
 10. Lesher GY, Fredrich EJ, Greott MD, Bailey JH and Brundach PR. 1,8-Naphthyridine derivatives. A new class of chemotherapeutic agents. *J Med Chem* 1962; 5: 1063-1068.
 11. Mandell GL: The quinolones. In Hardman JG, Limbird LE, Molinoff PB and Ruddon RW (Eds), Goodman and Gilman's the Pharmacological Basis of therapeutics. 8th ed. New Yourk, Pergamon Press Inc, 1990; PP1057-1068.
 12. Siporin C. The evulution of fluorinated quinolones: Pharmacology, microbiological activity, clinical uses and toxicites. *Annu Rev Microbbiol* 1989; 43: 601-627.
 13. Sanders CC, Sanders WEJr, Goering RV and Werner V. Selection of multiple antibiotic resistance by quinolones, B-lactamas, and aminoglycosides with special referance to cross-resistance between unrelated drug-classes. *Antimicrob Agents chemother* 1984; 26(6): 797-801.
 14. Smith JT. Mutational resistance to 4-quinolone antibacterial agents. *Eur J Clin Microbiol* 1984; 3(4): 347-50.